

Nr 465.

Av herr **Hage m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 244, med förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet m. m.*

Kungl. Maj:t har i proposition nr 244 framlagt förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet m. m. Man hade på goda skäl kunnat vänta, att i samband därmed även framlagts ett förslag till reformering av de delar av nämnda lag, som beröra bestämmelserna om rösträtten vid vägstämmor. Men så har endast skett med avseende på en *detaljfråga*, då regeringen upptagit till dryftande men samtidigt avvisat en riksdagsskrivelse av år 1926, syftande till att i väglagen skulle införas bestämmelser, varigenom kommun skulle beredas möjlighet att vid vägstämma låta sig företrädas av flere ombud, varigenom minoriteten bland de väghållningsskyldige skulle bli tillförsäkrad möjlighet att bli representerad genom kommunombud.

Den stora och betydelsefulla frågan, huruvida rösträtten vid vägstämma eler vid stämma i kommun för väljande av kommunombud till vägstämma alltjämt skall grunda sig på vägfyrktal eller på allmän och lika rösträtt eller om åtminstone någon beskärning bör ske av de större röstägarnas rösträtt, har däremot ej upptagits till behandling i den kungl. propositionen, trots att denna fråga — rörande vilken riksdagen avlät en skrivelse med begäran om utredning så tidigt som år 1909 — nu borde vara mogen för sin lösning, då utredning sedan tämligen långt tillbaka föreligger i frågan och då det nu förflutit snart ett tiotal år, sedan den graderade skalan borttogs, evad det gäller den kommunala rösträtten.

Nämnda fråga angående rösträtten vid vägstämma har vid upprepade tillfällen framförts i riksdagen dels på det sättet, att man påyrkat en begränsning av fyrkröstalet för de större vägfyrkinnehavarna, dels så, att man direkt påyrkat genomförande av en allmän och lika rösträtt vid ovan nämnda vägstämmor. Så t. ex. framfördes vid 1909 års riksdag tvenne motioner i denna fråga — i den ena av nämnda motioner påyrkades t. o. m. en *snar* ändring av ifrågavarande bestämmelser. År 1920 framfördes åter en motion i frågan (nr 189 i II kammaren), vari påyrkades en ändring i väglagen i här nämnd riktning.

Med anledning av den sistnämnda motionen avgav jordbruksutskottet ett enhälligt utlåtande av följande lydelse:

»Motionären har framlagt förslag till vissa ändringar av gällande bestämmelser angående rösträtt å vägstämma i syfte att bringa dessa i överensstämmelse med numera gällande stadganden rörande rösträtt å kommunalstämma.

Såsom motionären jämväl erinrat har riksdagen i skrivelse den 15 maj 1909, nr 153, anhållit, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke en begränsning borde ske av väghållningsskyldigs rösträtt å vägstämma, samt för riksdagen framlägga det förslag till lag, vartill utredningen kunde giva anledning. Sedan denna riksdagsskrivelse inom jordbruksdepartementet undergått en förberedande behandling, har densamma överlämnats till vägkommissionen för att tagas i övervägande vid fullgörande av det kommissionen anförtrodda uppdraget. I sitt med nr 2 betecknade betänkande angående vägkommunal styrelse på landet m. m. har vägkommissionen med anledning av 1909 års riksdagskrivelse, bland annat, anfört, att enligt kommissionens förslag i frågor rörande vägväsendet beträffande rösträtten skulle komma att gälla enahanda bestämmelser som för utövande av rösträtt å kommunalstämma i andra kommunens gemensamma angelägenheter.

Utskottet har ej heller för sin del kunnat undgå att finna, att nu gällande bestämmelser angående rösträtt å vägstämma äro i behov av revision. Frågan härom torde emellertid, enligt utskottets mening, böra upptagas till slutlig behandling i ett sammanhang med den reformering av hela vägväsendet på landet, vartill vägkommissionens utredning må föranleda.»

På dessa skäl avstyrkte utskottet motionen, vilken avslogs.

Av här nämnda utlåtande, som utan någon ändring godkändes av riksdagen, framgår tydligt och klart, att riksdagen år 1920 ansåg, att denna fråga borde upptagas till behandling i samband med en blivande omarbetning av väglagen. Det framgår även av nämnda utskottsutlåtande, att vägkommissionen kommit till den uppfattningen, att en reform av rösträtten vid vägstämmor i ovan antydd riktning vore väl motiverad.

Man kan från dessa utgångspunkter ha rätt påfordra, att en omarbetning av nämnda rösträttsbestämmelser fortast möjligt åstadkommes. Det är orimligt, att denna reform alltjämt skall skjutas åt sidan, i synnerhet som detta medför en hel del olägenheter inom vägdistrikten. Särskilt måste därvidlag kunna främst framhåvas det kända och i riksdagen ofta påpekade missförhållandet, att i en del vägdistrikt, särskilt i Norrland och Dalarna, ett litet fåtal stora röstägare — främst bolag men även revirförvaltare av statens skogar och domäner m. fl. — kunna fullständigt terrorisera alla de små och medelstora röstägarna, bönder och arbetare m. fl. Ett sådant missförhållande, som ofta framträtt på det sättet, att 4 å 5 stora röstägare kunnat vid vägstämma diktera besluten mot en majoritet av röstägare, som varit mångdubbelt större, har ofta lett därtill, att föreslagna väganordningar, som framförts och skulle ha tillgodosett allmänt intresse, avvisats, då de stora röstägarna icke funnit dem vara till nytta för sina speciella intressen.

Från dessa utgångspunkter och då de nu gällande rösträttsbestämmelserna

leda till dylika icke önskvärda konsekvenser, måste det främst krävas, att rösträtten fortast möjligt begränsas för nämnda stora röstägare. Bästa sät- tet att nå detta resultat torde vara, att man inför *lika* rösträtt i vägfrågor. För en dylik reform har även, som förut nämnts, vägkommissionen uttalat sig, även om vägkommissionen föreslagit, att denna lika rösträtt skulle nås på det sättet, att vägfrågorna avgjordes vid kommunalstämma, varvid den kommunala rösträtten skulle ligga till grund för rätten att deltaga i avgö- rande av dylika frågor. I dylikt fall skulle även den speciella röstlängd, som nu ligger till grund för rösträttens utövande i vägfrågor, kunna försvinna och den vanliga kommunala röstlängden användas även för detta ändamål, varvid dock anteckningar i denna kunde ske för den händelse det stadgades, att vissa kommunalt röstberättigade av en eller annan anledning icke erhöle rösträtt i vägfrågor.

Principiellt ha vi den uppfattningen, att det skulle vara riktigast att ordna bestämmelserna om rösträtt vid avgörande av vägfrågor på detta sätt, d. v. s. så att varje kommunalt röstberättigad skulle erhålla *en* röst vid vägstämma. Emellertid kommer säkerligen att häremot invändas, att man på detta sätt bland vägröstberättigade även skulle få med en mängd personer, vilka icke vare sig in natura eller i penningar prestera något tillskott till vägunderhål- let, på samma gång som en del opersonliga skatteobjekt, vilka äro väghåll- ningsskyldiga, skulle med en sådan anordning ställas utan rösträtt vid väg- frågors avgörande. Då man kan ha anledning antaga, att en sådan invänd- ning kommer att beaktas och tillmätas betydelse av riksdagsmajoriteten, kan man som ett alternativ tänka sig, att man utformade röstbestämmelserna på samma sätt, som skedde i ovan nämnda vid 1920 års riksdag väckta motion, i vilken det föreslogs, att bestämmelserna skulle lyda så: »Varje väghållnings- skyldig (d. v. s. i väglängden upptagen vägskatteskyldig), har å vägstämma *en* röst.» Denna formulering skulle då givetvis även innebära, att samma rösträtt även skulle gälla vid kommunalstämma, då kommunombud utses att vid vägstämma föra kommuns talan.

Vad här anförts syftar alltså till att åstadkomma införande av *lika* röst- rätt för samtliga vägunderhållsskyldiga. En sådan reform torde kunna ske på grundvalen av den utredning, som nu föreligger och torde det vara rimligt, att beslut i denna fråga fattas åtminstone vid 1928 års riksdag, i synnerhet som frågan varit under utredning ända sedan år 1909. Vi komma alltså här nedan att framställa en begäran, att riksdagen måtte uttala sig för, att rege- ringen till 1928 års riksdag utarbetar och för riksdagen framlägger ett för- slag i denna riktning.

Men utöver det yrkande, som här göres, tillåta vi oss att framföra ett yr- kande om en ändring även på en annan punkt i de lagbestämmelser, som gälla för röstning vid avgörande av vägfrågor. Nämnda bestämmelser innebära som bekant rätt för röstberättigad vägunderhållsskyldig att själv infinna sig vid vägstämma samt dessutom rätt för kommun att i vissa fall utse ombud att

representera kommunen vid vägstämma, varvid dock röstberättigad från sådan kommun har rätt att själv närvara vid stämma, i vilka fall det röstetal, som kommunombudet har att rösta för, minskas med det antal röster, som innehas av de vägunderhållsskyldiga, som personligen tillstädeskommit från kommunen. Nämda stadganden äro, enligt vårt förmenande, av den art, att hela underlaget för beslutanderätten vid vägstämmorna blir osäker, så att besluten ofta kunna komma att gå i en sådan riktning, att det är mycket tvivelaktigt, om besluten verkligen stå i överensstämmelse med den uppfattning, som har majoritet inom vägdistriktet. Då nu Kungl. Maj:t även avvisat det uppslag, som av 1926 års riksdag framfördes, att *minoriteten* inom en kommun, som väljer ombud till en vägstämma, skulle ha rätt utse särskilt ombud, förefaller det, som om enda vägen att nå en representation på detta område, vilken på ett konsekvent och stabilt sätt kunde representera de meningar, som finnas inom vägdistriktet, vore att inom detta kommunala lagstiftningsområde — liksom skett i stor utsträckning inom landskommunerna — övergå till ett fullmäktigesystem, grundat på lika rösträtt för samtliga väghållningsskyldiga samt på proportionellt valsätt och i övrigt utformat så, att i vägdistrikt, vari ingå flera kommuner, varje i ett vägdistrikt ingående kommun utsåg ett visst antal fullmäktige i förhållande till antalet av kommuns samlade vägröstantal.

Från dessa utgångspunkter framföra vi — för att påskynda ett beslut i denna fråga och trots att detta spörsmål lär vara föremål för Kungl. Maj:ts fortsatta övervägande — ett yrkande om en *skyndsam* utredning, syftande till åstadkommande av en anordning av ovan antytt slag, och hemställa vi, att förslag även i denna fråga om möjligt framläggas redan vid 1928 års riksdag.

Under hänvisning till denna motivering och i anledning av propositionen nr 244 hemställas härmed,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta skyndsamt utreda, huruvida och på vilket sätt beslutanderätten inom vägdistrikt må kunna överlämnas till fullmäktige, valda enligt proportionellt valsystem och på grundvalen av rösträttsbestämmelser, som giva en röst till varje väghållningsskyldig samt att Kungl. Maj:t måtte om möjligt redan till 1928 års riksdag framlägga förslag i frågan.

Stockholm den 2 april 1927.

<i>Ernst Hage</i>	<i>Olof Andersson</i> i H56r.	<i>Harald Hallén.</i>
<i>Bernh. Eriksson.</i>	<i>Allan Andersson.</i>	<i>L. J. Carlsson-Frosterud.</i>
<i>N. Björk.</i>	<i>Nils Olsson</i> i Rödningberg.	<i>C. O. Johansson,</i> Sollefteå.

<i>Emil Andersson.</i>	<i>Henrik Frost.</i>	<i>C. J. Högström.</i>
<i>Herman Smedh.</i>	<i>N. K. Törnkvist,</i> <i>Bjuf.</i>	<i>Aug. Sävström.</i>
<i>Fabian Månsson.</i>	<i>Fr. Sundström.</i>	<i>Mauritz Västberg.</i>
<i>C. P. Olsson.</i>	<i>Ivar Englund.</i>	<i>Gottfrid Karlsson,</i> <i>Vadstena.</i>
<i>Martin Andersson.</i>	<i>J. H. Blomquist.</i>	<i>C. J. Johansson,</i> <i>Uppmälby.</i>
<i>Gust. Pettersson</i> <i>i Hällbacken.</i>	<i>J. V. Mårtenson.</i>	<i>B. Mogård.</i>
<i>O. W. Lövgren</i> <i>i Nyborg.</i>	<i>Alfr. Werner.</i>	<i>K. A. Borg.</i>
<i>Einar Ahl.</i>	<i>Abel Andersson.</i>	<i>Helmer Molander.</i>
<i>Erik Fast.</i>	<i>Gustaf Johansson.</i>	<i>P. Granath.</i>
<i>Verner Hedlund.</i>	<i>J. Vennerström.</i>	<i>Helmer Lagerkwist.</i>
<i>Anders Anderson</i> <i>i Råstock.</i>	<i>Lars Borggren.</i>	<i>Hans Morfeldt.</i>
<i>A. W. Pettersson,</i> <i>Köping.</i>	<i>Vilh. Carlson,</i> <i>Möln dal.</i>	<i>F. O. Ericson,</i> <i>Boxholm.</i>
<i>Ruben Wagnsson.</i>	<i>Verner Karlsson,</i> <i>Vätö.</i>	<i>Anders Norsell.</i>
<i>Oscar E. Sjölander.</i>	<i>Josef Weijne.</i>	<i>Herman Norling.</i>
<i>Elof Lindberg.</i>	<i>Viktor Öhman.</i>	<i>A. Björklund.</i>
	<i>Emil Olovson,</i> <i>Västerås.</i>	
